

Projekt *Povijest jezika i dijalektologija* ili Kako obraditi lekcije na kraju udžbenika?

Poglavlja iz povijesti jezika i dijalektologije nalaze se na kraju programskih sadržaja službenoga plana i programa za Hrvatski jezik, pa tako dopijaju i na kraj udžbenika za nastavu jezika. To ne bi bio veći problem da svi razmišljamo po onoj novozavjetnoj – Tko je zadnji, bit će prvi. – ali taj se dio programa nažalost vrlo često i ne stigne obraditi (svi znamo za problem odnosa programski sadržaji – satnica). Kako bi se tomu doskočilo i pomoglo ostvarivanju programa, ovaj članak nudi program projektne nastave za drugi razred gimnazija i strukovnih škola, koja obuhvaća teme *Povijest jezika od 16. do 18. stoljeća* i *Morfološke osobitosti triju hrvatskih narječja*. Takav pristup sadržajima zahtijeva samostalno istraživanje, rad u skupini, izlaganje, vrednovanje ostalih sudionika u projektu.

U nastavku slijedi opis cijeloga projekta – od pripreme do završnoga dijela. Važno je svakako napomenuti da je sve opisano provedeno u nastavi, i to vrlo jednostavno i uspješno.

Planirano vrijeme u nastavi: 5 nastavnih sati

Ciljevi projekta:

- proučiti povijest jezika od 16. do 18. stoljeća
- uočiti specifičnosti položaja hrvatskoga jezika i pisma u tome razdoblju
- upoznati najvažnija imena hrvatske leksikografije toga razdoblja
- izdvojiti temeljne morfološke značajke hrvatskih narječja
- svladati rad u skupinama – izvršavanje zadataka i javno izlaganje
- objektivno procjenjivati izlaganja ostalih sudionika
- izraditi računalnu prezentaciju
- napisati natuknice i sažetak.

Projekt *Povijest jezika i dijalektologija* – faze

Sudionici: 2. razred – odrediti broj skupina/parova prema broju učenika u razredu

1. Najava projekta i odabir teme (nastavnik)

Projekt treba najaviti dva do tri tjedna prije početka njegova provođenja na nastavnim satima, što bi trebalo biti dovoljno da učenici planiraju izradu svojega zadatka.

Jedan od predviđenih sati svakako treba predvidjeti i za pripremni sat. Nastavnik će pripremiti tablicu s ponuđenim temama te o svakoj temi ponešto kazati. Učenici se upisuju u tablicu. Nastavnik je unaprijed pregledao ključne i najjednostavnije izvore te na njih uputio učenike. Važno je naglasiti da učenike treba uputiti na dva-tri izvora jer je smisao zadatka da oni obrade i prikažu temeljne činjenice povezane sa svojim zadatkom.

Učenici trebaju obraditi zadanu temu, napisati kratak rad (tri kartice), pripremiti prezentaciju i održati je u razredu. O temi koju su obradili trebaju sastaviti dva zadatka koji će biti u završnome testu.

Pripremni poslovi za nastavnika:

- odabir tema – nastavnik odabire teme koje će ponuditi učenicima i koje će obuhvatiti tražene obrazovne zadaće
- pregled izvora za učeničke radove
- određivanje izvora.

2. Zadatak – rasporediti učenike i jasno postaviti pravila projektnoga zadatka

- rad u paru/skupini – raspoređivanje po parovima/skupinama
- odabir teme
- određivanje formalnih odrednica
- određivanje roka za slanje radova (samo na e-adresu)
- tehničke upute

Kako treba izgledati izlaganje?

- pripremiti i održati prezentaciju: 7 – 8 sličica u PowerPointu
- pismeni rad (tri kartice) – slati na e-adresu nastavnika – bez ispisa (ekološka svijest)
- izvedba: 9 – 12 minuta
- napisati dva zadatka za pismenu provjeru (koji će ući u test sastavljen od zadataka svake skupine – poticati različite oblike zadataka)

Upute učenicima:

- dopuštena su samo dva izvora, i to mrežna (mnogima neće biti lako dostupne knjige iz povijesti jezika i dijalektologije), npr. mrežna stranica enciklopedija.hr, stranice Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje
- izrada prezentacije u PowerPointu (upute) – fontovi, podloge i sl.
- priprema za usmeno izlaganje
- vrednovanje svakoga izlaganja (list za vrednovanje).

3. Provedba

- 5 sati – paziti na trajanje svakoga izlaganja: prezentacija, kratka pitanja i minuta da svaka skupina bude odslušano izlaganje – mogu biti tri do četiri izlaganja po satu
- obvezatno postavljanje pitanja nakon svakoga izlaganja – poticati učenike da slušaju i postavljaju pitanja
- vrednovanje nakon svakoga izlaganja (moguće korekcije) – svaka skupina ocjenjuje sve skupine osim svoje prema ocjenjivačkome listiću u prilogu
- zaključno vrednovanje – provodi nastavnik na kraju, kad zbroji bodove svake skupine

4. Samoprocjena – svaka skupina na završnome satu komentira vlastito izlaganje

- Što je bilo dobro u mojem izlaganju?
- Što bih sad promijenio u svojem izlaganju?

5. Ispit znanja

- učenička pitanja – ipak preoblikovana jer su učenici mogli razmijeniti pitanja koja su napisali
- uspjeh na ispitu – jezik
- ocjena – upisuje se u rubriku izražavanje

Primjer ocjenjivačkoga listića

Povijest jezika

Ocjenjivačka skupina 2.

Članovi skupine _____

kriterij	1. skupina	2. skupina	3. skupina	4. skupina	5. skupina
predstavljanje teme (točnost podataka, sadržajnost ...) 50 bodova		xxx*			
usmena prezentacija (kvaliteta nastupa, govor ...) 20 bodova		xxx			

računalna prezentacija (točnost napisanoga, kvaliteta slika u prezentaciji, odabrani font...) 20 bodova		xxx			
opći dojam 10 bodova		xxx			
ukupno 100 bodova		xxx			

* Oznaka xxx stoji u stupcu svake skupine čiji je to ocjenjivački listić. Svaka skupina ocjenjuje sve skupine osim svoje.

Primjer popisa tema

- Bartol Kašić
- Faust Vrančić
- Ivan Belostenec
- Jakov Mikalja
- Juraj Križanić
- Pavao Ritter Vitezović
- Juraj Habdelić
- čakavsko narječje
- kajkavsko narječje
- štokavsko narječje

Primjer pismenoga ispita (sastavljenoga od učeničkih zadataka)

Pismeni ispit – povijest jezika i dijalektologija – A

Ime i prezime _____

U kojoj je zemlji Juraj Križanić bio misionar? _____

Koji je naslov rječnika Jakova Mikalje? _____

Napiši puni naslov prve hrvatske gramatike, autora i godinu izdanja.

_____

Tko je prvi preveo cjelovitu *Bibliju* na hrvatski jezik?

- a) Juraj Habdelić
- b) Bartol Kašić
- c) Pavao Ritter Vitezović
- d) Ardelio Della Bella

Koji su *najplemenitiji* europski jezici koje je Faust Vrančić obradio u svojem rječniku?

Tko je napisao djelo *Croatia rediviva*? _____

Koje je temeljno jezično obilježje ozaljskoga kruga?

Koliko dijalekata ima kajkavsko narječje? _____

Tko je napisao *Gazophylacium*? _____

Na kojemu se narječju temelji hrvatski standardni jezik? _____

Zaokruži pisca koji je pisao na kajkavskome književnom jeziku.

- a) Marko Marulić
- b) Juraj Habeldelić
- c) Džore Držić
- d) Petar Hektorović

Napiši kojim se narječjem govori na označenim dijelovima karte.

